

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פְּרִשְׁת שְׁלַח

יציאת השבת:

20:34

ירושלים: 20:30

הפטרה: וישלח יהושע

יט' סיון תשע"ו

יציאת השבת ר"ת 21:18

גליון 391

כניסת השבת:

19:19

ירושלים: 19:12

וְאִין נְבִיא כְּבֵן עֲמֶרֶם

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

בפרשתנו מובא סיפור המרגלים. משה שולח שנים-עשר אנשים מראשי העם לתור את הארץ, להכיר אותה ואת היושבים בה. כשחוזרים המרגלים הם מספרים בשבחה של הארץ, אך אומרים שהעמים היושבים בארץ חזקים, ובני ישראל לא יוכלו לכבוש אותה מידיהם. רק יהושע בן-נון וכלב בן יפונה מנסים לחזק את רוח העם, לעלות אל הארץ.

אך גם זו היתה משימה לא קלה, וכמו שמובא במדרש: נֶאֱמַר: "וַיֵּהָס כָּלֵב אֶת הָעָם." אָמַר רַבֵּה: וַיֵּהָס - הִסִּיתָם בְּדִבְרִים. פֶּתַח יְהוֹשֻׁעַ בְּדִבְרִים אֶל הָעָם. אָמְרוּ לוֹ: אֵתָהּ, שְׂאִין לָךְ מִשְׁפָּחָה, מְדַבֵּר? אָמַר כָּלֵב בְּלִבּוֹ: אִם אֲדַבֵּר גַּם אֲנִי, יִנְסוּ לִמְצָא סִבָּה לְהַשְׁתִּיק גַּם אוֹתִי. מָה עָשָׂה? פֶּתַח וְאָמַר לָהֶם: "יָכִי זֶה בְּלִבִּי עָשָׂה לָנוּ בֶּן עֲמֶרֶם?" סִבְרוּ הָעָם שִׁבְגָנוֹת מִשֶּׁה רֹצֵה לְדַבֵּר - וְהַשְׁתַּתְקוּ. הַמְשִׁיךְ כָּלֵב וְאָמַר לָהֶם: "הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם וְהָאֵכִילָנוּ אֶת הָעֵץ, וְאִם יֹאמַר עָשׂוּ סְלִמּוֹת וְעָלוּ לְרִקְקֵעַ - לֹא נִשְׁמַע לוֹ?"

חכמנו שואלים מדוע סברו העם שכלב רוצה לדבר בגנותו של משה? אלא שבזמן שאדם קורא בשמו הפרטי של חברו, הרי יש בוזה קירוב דעת, אך הקורא לו בשם משפחתו או אביו, הרי שמדובר בריחוק וכנראה הוא רוצה לדבר בגנותו. מכאן החשיבות הגדולה לקרוא בשם הפרטי של האדם. אמנם עם ישראל עשו תיקון לזה שבפיוט לכבודה של התורה אנו משבחים את משה רבנו: "אִין אֲדִיר כִּי. וְאִין בְּרוּךְ כְּבֵן עֲמֶרֶם. אִין גְּדוֹלָה כְּתוּרָה. וְאִין דּוֹרְשָׁה כִּי־יִשְׂרָאֵל". אכן אפשר לומר: "מִפִּי אֵל - יִתְבָּרַךְ יִשְׂרָאֵל".

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

שבחה של ארץ ישראל

השבת אנו קוראים על המרגלים אשר הוציאו דיבת הארץ רעה ועל עונשם המר, והעונש שנגזר לדורות. דוקא בשבת זו אנו נדרשים לעסוק בשבחה של ארץ ישראל.

ארץ אשר... עיני ה' א'להיך בה

אנו קוראים בתורה על שבחה של הארץ (דברים יא, ח-יח): "ושמרתם את כל המצוה אשר אנכי מצוך היום למען תחזקו ובאתם וירשתם את הארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה: ולמען תאריכו ימים על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם ולזרעם ארץ זבת חלב ודבש: כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק: והארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות למטר השמים תשתה מים: ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה: והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם: ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך: ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת: השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלקים אחרים והשתחוויתם להם: וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר ה' נתן לכם: ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם:

ופירשו בילקוט שמעוני (דברים פרק יא): "לא כארץ מצרים היא. ארץ מצרים שותה מימיה, ארץ ישראל שותה מי גשמים. ארץ ישראל שותה נמוך וגבוה, ארץ מצרים נמוך שותה גבוה אינו שותה. ארץ מצרים גלוי שותה שאינו גלוי אינו שותה, ארץ ישראל שותה גלוי ושאינו גלוי. ארץ ישראל שותה בכל יום ונזרעת בכל יום, ארץ מצרים אינה נזרעת אם אינו עמל בה בפסל וקדרוס ונודד שנת עינו עליה ואם לאו אין לו בה כלום, וארץ ישראל אינה כן אלא הן ישנים על מטותיהן והקב"ה מוריד להם גשמים.

משל למלך שהיה מהלך בדרך ראה בן טובים מהלך אחריו מהלך אחריו ומסר לו עבד אחד לשמשו, שוב ראה בן טובים אחד מעודן ומפונק ועסוק בפעולה ומכירו לו ולאבותיו אמר גזרה שאין אתה עושה בידך ואני מאכילך. כך כל הארצות ניתנו להן שמשם לשמשן, מצרים שותה מן הנילוס, בבל שותה מן נהר יובל, אבל א"י אינה כן אלא הן ישנים על מטותיהם והקב"ה מוריד להן גשמים, ללמדך שלא כמדת בשר ודם מדת הקב"ה, בשר ודם קונה לו עבד שיהא זן ומפרנס אותו, אבל מי שאמר והיה העולם קונה לו עבד שיהא הוא זן ומפרנס אותו".

רבינו בחיי פירש שם: "ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד - על דרך הפשט עיקר השגחתו בארץ ההיא, כי בודאי כל הארצות הוא דורש, אבל העניין כי עקר הדרישה וההשגחה שם ומשם מתפשטת לשאר הארצות, כעניין הלב באדם שהוא נתון באמצע הגוף שהוא עקר החיות ומשם החיות מתפשט לשאר האברים. ובא הכתוב ללמדנו שאין ארץ ישראל נתונה תחת ממשלת הכוכבים והמזלות כשאר הארצות, ואינה נמסרת לדרישת אלוקי מעלה כשאר האקלימים, אבל הקב"ה בעצמו ובכבודו דורש אותה תמיד, לא מנה עליה משאר הכוחות שוטר ומושל, וזהו שאמר דוד ע"ה על ארץ ישראל (תהלים פ): כל מעיני בך, באורו עקר השגחתי ועיוני אינו אלא בך, כי משם יתפשט לשאר העולם":

פירות ארץ ישראל

על יחודם של פירות ארץ ישראל מובא (ספרי פרשת עקב): "מה צבי זה קל ברגליו מכל בהמה וחיה כך פירות א"י קלים לבוא מכל פירות של שאר ארצות. ד"א מה צבי זה כשאתה מפשיטו אין עורו מחזיק את בשרו כך א"י אינה מחזקת פירותיה בשעה שישראל עושים את התורה. ומה צבי זה קל לאכל מכל בהמה וחיה כך פירות א"י קלים לאכול מן הארצות או קלים לא יהיו שמנים ת"ל 'ארץ זבת חלב ודבש', שמנים כחלב ומתוקים כדבש".

חשיבות תורתה של הארץ

בתלמוד (מסכת ברכות דף סג, א): "אמר רב ספרא רבי אבהו היה מספר: כשירד חנינא בן אחי רבי יהושע לגולה היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ שגרו אחריו שני תלמידי חכמים רבי יוסי בן כיפר ובן בנו של זכריה בן קבוטל כיון שראה אותם אמר להם למה באתם אמרו ליה ללמוד תורה באנו. הכריז [עליהם] אנשים הללו גדולי הדור הם ואבותיהם שמשו בבית המקדש כאותה ששנינו זכריה בן קבוטל אומר הרבה פעמים קריתי לפניו בספר דניאל. התחיל הוא מטמא והם מטהרים הוא אוסר והם מתירים.

הכריז עליהם אנשים הללו של שווא הם של תהו הם אמרו לו כבר בנית ואי אתה יכול לסתור כבר גדרת ואי אתה יכול לפרוץ אמר להם מפני מה אני מטמא ואתם מטהרים אני אוסר ואתם מתירים? אמרו לו מפני שאתה מעבר שנים וקובע חדשים בחוץ לארץ. אמר להם והלא עקיבא בן יוסף היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוץ לארץ? אמרו לו הנח רבי עקיבא שלא הניח כמותו בארץ ישראל. אמר להם אף אני לא הנחתי כמותי בארץ ישראל. אמרו לו: גדיים שהנחת נעשו תישים בעלי קרנים והם שגרנו אצלך.

וכן אמרו לנו, לכו ואמרו לו בשמנו: אם שומע מוטב ואם לאו יהא ואמרו לאחינו שבגולה אם שומעין מוטב ואם לאו, יעלו להר אחיה יבנה מזבח חנניה ינגן בכנור ויכפרו כולם ויאמרו אין להם חלק בא-להי ישראל. מיד געו כל העם בבכיה ואמרו חס ושלום יש לנו חלק בא-להי ישראל. וכל כך למה? משום שנאמר: 'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים'.

נבואה רק בארץ ישראל או בעבורה

אין נבואה בחוץ לארץ וכמובא במכילתא פרשת בא בהקדמה: "תדע שאין השכינה נגלית בחוצה לארץ שנאמר על יונה 'יוקם יונה לברוח תרשישה וגו' וכי מלפני ה' הוא בורח". והלא כבר נאמר תהלים קל"ט "אנא אלך מרוחק וגו' אם אסק שמים שם אתה וגו' אשא כנפי שחר גם שם ידך תנחני". וכן בנביא זכריה 'עיני ה' המה משוטטות בכל הארץ'. ובמשלי ט"ו "בכל מקום עיני ה' צופות רעים וטובים אם יחתרו בשאול אם יחבאו בראש הכרמל אם ילכו בשבי". וכן באיוב ל"ד "אין חשך ואין צלמות". אלא אמר יונה אלך בחוצה לארץ מקום שאין השכינה שורה ונגלית שהגויים קרובים לתשובה הן, שלא לחייב את ישראל. משל לעבד כהן שברח מרבו אמר אלך לבית הקברות מקום שאין רבי יכול לבא אחרי אמר לו רבו יש לי כיוצא בך. כך אמר יונה אלך לי בחוצה לארץ מקום שאין השכינה נגלית, שהגויים קרובין לתשובה הן שלא לחייב את ישראל. אמר לו הקב"ה יש לי שלוחין כיוצא בך שנאמר 'וה' הטיל רוח גדולה אל הים'.

מהלכות ציצית

א. מצות עשה מן התורה שמי שיש לו בגד צמר או בגד פשתים שיש בו ארבע כנפות, ורוצה ללבושו, צריך להטיל בו ציציות בד' הכנפות. והזהיר במצות ציצית זוהר ורואה פני שכינה. ושקולה מצות ציצית כנגד כל המצוות כולן, שנאמר "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם".

ב. כל הלבוש בגד שהוא חייב בציצית ולא הטיל בו ציצית, ביטל מצות ציצית. ואמרו בגמרא כל מי שאין לו ציצית בבגדו עובר בחמשה עשין, ופירש רש"י, שהן: ועשו, ונתנו, והיה, וראיתם, וגדילים תעשה לך. ואם הוא של שאר מינין, ביטל מצוה מדרבנן.

ג. יש להזהר שבזמן שקורא קריאת שמע ומתפלל שחרית יהיה עם ציצית. וראוי שזה יהיה טלית גדול, ולא יסמוך על הטלית קטן. ומכל מקום אם אין לו טלית גדול, ואם יתעכב עד שישגי טלית גדול, יש חשש שיעבור זמן תפלה, או שיפסיד תפלה בצבור, יתפלל בלי טלית גדול, ויסמוך על מה שלבוש טלית קטן העשוי כהוגן, וכשיעור, ואל יתעכב יותר. ואף על פי כן ראוי ללבוש טלית גדול, מפני שפעמים והטלית קטן אין בו כשיעור, ואין יוצאים בו ידי חובת המצוה. ועוד טעמים.

ד. טוב שלא להסיר את הטלית מעליו עד אחר אמירת "עלינו לשבח". ומכל מקום מי שממחר למקום עבודתו וכדומה, רשאי להסיר מעליו הטלית קודם עלינו לשבח. ואין להסיר את הטלית כי אם לאחר חליצת התפילין.

ה. טוב ונכון שלא להסיר את הטלית קטן מעליו גם בעת השינה. וכן מנהגינו. ומכל מקום אם החוס כבד וקשה לישן עם טלית קטן, רשאי להסירו קודם השינה. וגם בזה אם יכול להחמיר על עצמו תבא עליו ברכה.

ו. הלן בטליתו בלילה אין צריך לברך עליו בבוקר, ויכוין בברכת הטלית גדול לפטור הטלית קטן. ואין צריך למשמש בטלית קטן בעת שמכוין עליו לפוטרו. ואם פשט את הטלית קטן בלילה קודם השינה, ולבושו בבוקר, אף שמעיקר הדין רשאי לברך עליו, רבים נהגו לפוטרו בברכה על הטלית גדול.

ז. יכוין בהתעטפו שצונו הקדוש ברוך הוא להתעטף בציצית כדי שזכור את כל מצותיו לעשותם. ואם לא כיוון כך, יש לחוש משום מה שנאמר ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה. ונחלקון הפוסקים אם לא כיון אם יצא ידי חובת המצוה או לא.

ח. בדיעבד מי שכיוון רק לקיים את המצוה בלבד, יצא. וגם אם לא כיון כלל לשם מצוה, יש אומרים שאם מוכח שלבוש הטלית לשם מצוה יצא ידי חובת המצוה, ועל כל פנים יכוין כך כשיזכר, אף בעודו לבוש.

למענונינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרון הי"ד. ה"ה יצחק שושן הי"ד. שרה בת שמחה הי"ד. מרים יהודה הי"ד. ציפורה ויהושע לוי הי"ד. ביבה אלימלך הי"ד. ישי הלוי הי"ד. עור בן עישה הי"ד. תיקוה בת עזיהו הי"ד. אלגרה בת ג'אן הי"ד. מול בת ענולה הי"ד. פנחס זרחי הי"ד. הראל בן אביגיל הי"ד. אילנה בת סליחה הי"ד. ישי ורחל לוי הי"ד. חנה בת זוהרה הי"ד. סימנטוב משה יהודה הי"ד. מיטל מוריה אדרי הי"ד. להחיות נעדרה צה"ל ושבוייו ובהם: אורון שאול, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ד. לעילוי נשמת: הנ"ע יוסף וצוקל. הגר"מ אליהו וצוקל. רבי מסעוד מלול וצ"ל. הרב שלמה צורף וצ"ל. רבי יעקב שושן וצ"ל. יונה ונה וצ"ל. ברכה סופר וצ"ל. נדיר נחום וצ"ל. ניסים כהן וצ"ל. סופר מנחם וצ"ל. נדריה שמעון בת חיות וצ"ל. מנדיה לוי וצ"ל. אסתר בת תורה וצ"ל. אסתר חדר וצ"ל. חנה יצחקי וצ"ל. דינה פונדק וצ"ל. הרב אברהם צוקרמן וצ"ל. מרדכי ומשה בני לאה מורחזי וצ"ל. אליהו בת פריחה וצ"ל. תריצה זיגדון וצ"ל. ישראל אברהם נתן וצ"ל. אסתר בת זוהרה וצ"ל. אסתר וענבר נחום וצ"ל. ישראל בן שושנה וצ"ל. יצחק בן מול מורחזי וצ"ל. רובי בן שלום צעדי וצ"ל. מרים וענת וצ"ל. עזיהו עמנוס וצ"ל. יצחק ועמנוס אטיאם וצ"ל. נסים בן חנה וצ"ל. יצחק ולאה אסתר וצ"ל. חת יעקב וצ"ל. חנה רחל לוי וצ"ל. אליהו שושן וצ"ל. נעמה בת מנודה וצ"ל. יצחק ושמונה אילוז וצ"ל. ראובן אלון בן נטשה וצ"ל. סליקה שושן וצ"ל. לאוהא מדר וצ"ל. זוהרה בת חנה וצ"ל. עליה כהן וצ"ל. ר' חיים אהרנה וצ"ל. לוי יצחק אמרדי וצ"ל. ארי אורן מועלים וצ"ל. ישראל בן גשר וצ"ל. חוד חגיבי וצ"ל. חוד חסברג וצ"ל. יואל דללי וצ"ל. עמנוס דמרי וצ"ל. רבי חוד הכהן וצ"ל. יוכבד ועקנין וצ"ל. עישה דהן וצ"ל. חותי אגול וצ"ל. ולע"נ הנספס בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוז, רפאל פריצ, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה